

ਅੱਗ ਦਾ ਇਸਪਾਤੀ ਪਹੀਆ—ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਮੋਹਨਜੀਤ

ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ : ਤੂੰ ਫੈਲਦਾ ਏਂ ਜਾਂ ਸਿਮਟਦਾ ਏਂ ?
ਉਹ ਕਿਹੰਦਾ ਹੈ : ਦੀਵਾ ਬਲੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ
ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ : ਕੁਝ 'ਗੋਦੇ' ਬਾਰੇ ਵੀ...?
ਉਹ ਹੱਸਦਾ ਹੈ : ਪੀਲੂ ਮੇਰੇ ਬੱਚੜੇ ਲੱਕ ਟੁਣੂ-ਟੁਣੂ
ਮੈਂ ਆਂਹਦਾ ਹਾਂ : ਤੇਰੇ ਮੁੱਢ ਕਟਾਰੇ ਜੀਉ
ਜਵਾਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ : ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ...
ਮੈਂ ਵਿਕਸਦਾ ਹਾਂ : ਬਹੁੜੀਂ ਵੇ ਤਬੀਬਾ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ ਗਈਆ
ਉਹ ਕੂਕਦਾ ਹੈ : ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਨਚਾਇਆ ਕਰ ਬਈਆ-ਬਈਆ
ਫਿਰ ਮੇਰੀ ਚੁੱਪ ਤੇ ਉਹਦਾ ਕਹਿਕਹਾ...
ਜੋ ਪਰਦੇ ਉਹਲੇ ਵੀ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ
ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਚਹਿਰਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ
ਤੇ ਫਿਰ...
ਕੁਝ ਚਹਿਰਿਆਂ 'ਤੇ ਜਲੌਂ
ਕੁਝ 'ਤੇ ਘੁਸਮੁਸਾ
ਕੁਝ 'ਤੇ ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ
ਉਹ ਐਸਾ ਦਰਿਆ ਹੈ, ਜੀਹਦੇ ਦੋਹਾਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ੌਰ ਹੈ
ਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ...ਉਹ ਪੱਤਣ ਕਿੱਥੇ ਹੈ
ਜਿਥੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬਰਾਂਦਰੀ ਹੈ
ਉਹ ਭਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਸ਼ਕਰੀ
ਤੇ ਸ਼ਰਮਾਕਲ ਨਣਦ ਦੀ ਕੁਤਕੁਤੀ ਨੂੰ
ਇਕੋ ਫੁੱਲ ਦਾ ਪਰਾਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ ਵੰਝਲੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਇਕੋ ਸੁਰ ਦਾ ਆਰ ਪਾਰ ਹੋਏ
ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ...ਪਤੈ ਜੇ ਕੰਬਦੇ ਰਹੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ
ਮਿਲਚੌਲੀ ਡੁੱਲ੍ਹ ਜਾਏਗੀ

ਉਹ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਹੋਕ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ...
 ਜੱਗਾ ਵੱਢਿਆ ਬੋਹੜ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਨੌਂ ਮਣ ਰੇਤ ਭਿੱਜ ਗਈ
 ਉਹ ਐਸਾ ਰੁੱਖ ਹੈ ਜੀਹਦੇ ਫੈਲਾਅ ਵਿਚ
 ਜਗਸੀਰ ਦੀ ਪੀੜ
 ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਰੋਹ
 ਤੇ ਕਨ੍ਹਈਏ ਦਾ ਤਰਸ ਹੈ
 ਜੋ ਹਰ ਬਹਾਰ 'ਚ ਇਕੋ ਜਿੰਨਾ ਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
 ਜੋ ਹਰ ਪਤਝੜ 'ਚ ਇਕੋ ਜਿੰਨਾ ਝੜਦਾ ਹੈ
 ਉਹ ਅਜੇਹਾ ਮਲਾਹ ਹੈ
 ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਰੌਅ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਬੇੜੀ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਵਿੰਹਦਾ ਹੈ
 ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਇਨਕਲਾਬ ਚੱਤੇ ਪਹਿਰ
 ਉਸਦੀਆਂ ਦਹਿਲੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
 ਉਹ ਤਰਫ਼ਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰਤਰਫ਼ਦਾਰ-ਸਿਰਫ਼ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ
 ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿੰਹਦਾ ਹੈ-
 ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਚਿੱਟੀਆਂ
 ਦੁਪਹਿਰੇ ਨੀਲੀਆਂ
 ਸ਼ਾਮੀਂ ਕੇਸਰੀ
 ਤੇ ਰਾਤੀ ਖਾਕੀ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹਨ
 ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਉਹ ਰੰਗ ਵੀ ਹੈ
 ਜੀਹਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਦੇ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ
 ਅਜੇਹਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ-
 ਜਿਥੇ ਧੁੱਪ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੋਇਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਮਿਲਦੀ ਹੈ
 ਸ਼ਾਇਦ ਏਸੇ ਲਈ ਉਹਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ
 ਗਰਮੀਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਰਗੀ ਰੌਣਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ
 ਢੋਲ ਤੇ ਮਿਰਦੰਗ ਵਜਦੇ ਨੇ
 ਸੁੰਮਾਂ ਵਾਲੀ ਡਾਂਗ 'ਤੇ ਤੇਲ ਲਗਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੇਲੇ ਭਰਦੇ ਨੇ
 ਤੇ ਇਹ ਉਰਸ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਚਲਦਾ ਹੈ
 ਉਹ ਐਸਾ ਚਿਹਰਾ ਹੈ-
 ਜੀਹਦੀ ਇਕ ਅੱਖ 'ਚ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਹੈ
 ਦੂਜੀ 'ਚ ਪਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ
 ਏਸੇ ਲਈ ਉਹਦਾ ਮੰਚ ਰੌੜ੍ਹ ਜਾਂ ਗੱਡੇ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
 ਮੌਸਮ ਉਹਦੀ ਰੰਗਸ਼ਾਲਾ ਹੈ

ਜਿਥੇ ਸ਼ਾਹ-ਵੇਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਟਕ ਹੈ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ ਦਾ ਅਦਾਕਾਰੀ
 ਚਾਨਣੀ ਉਹਦਾ ਮੋਕਾਅਪ ਰੂਮ ਹੈ
 ਪਟ-ਕਥਾ ਤਾਂ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਵੀ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ
 ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਅੱਖ ਦੀ ਰੜਕ ਕੱਢਦਾ ਹੈ
 ਮਸ਼ਕਰੀ ਨਾਲ ਬਿਆਈਆਂ ਪੂਰਦਾ ਹੈ
 ਕਹਿਕਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬੁਰੇ ਦੇ ਘਰ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਬਿਰਧ ਹੈ
 ਜਿਹਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਰੁੱਖ ਲਾਏ ਨੇ
 ਇਸ ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਵਾਲੇ ਅੱਗ ਦੇ ਇਸਪਾਤੀ ਪਹੀਏ ਨੂੰ
 ਜਦੋਂ ਮੈਂ 'ਭਾ-ਜੀ' ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ
 ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ :
 ਇਸ ਆਤਸ਼ੀ ਆਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫੁੱਲਝੜੀਆਂ
 ਮੇਰੀਆਂ ਨੇ
 ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮ ਮੁਰਕੀਆਂ ਵਰਗੀ ਨਿੱਕੀ-
 ਨਿੱਕੀ ਤਿੜ-ਤਿੜ ਝਰਦੀ ਹੈ
 ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ
 ਪਰ ਬੇਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਹਿਜ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਸਿਰਫ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ
 ਈ ਵੇਖੇ ਨੇ
 ਐਸਾ ਲਲਾਟ : ਜੀਹਦੀ ਇਕ ਬਾਹੀ ਬੋਧੀ ਬਿਰਖ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ
 ਦੂਜੀ ਬਾਹੀ ਤਾਂਡਵੀ ਪਰਲੇ
 ਤਾਂ ਈ ਤਾਂ ਉਚਿਆਂ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਉਹਦੇ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰੀ ਹੈ
 ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਆਮ ਵਾਂਗ ਹੈ
 ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਂਗ ਕਥਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ
 ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਵਾਂਗ ਖੇਡਦਾ ਹੈ
 ਤੇ ਸੁਆਦ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ